

- Разом заридали» і до слів: «... Та й пішла додому».

- Колоритно і яскраво змальовано епізод бою козаків з турками.

- Вступ мелодії української народної пісні «Ой, глибокий колодязю» звучить у «Думі» від слів: «... У неділю вранці-рано, синє море грало» і до слів: «В синій хвилі потопає, пропадає». Він підкреслюється не лише темпом, але, головне характером музичного твору, насиченими пасажами, що підсилюються враженнями трагізму.

- Тремоло мелодії української народної пісні «Йшли корови із діброви» в обробці С. Баштана підсилює нам відчуття ностальгії за рідною Україною, батьком, коханою. Ридаючи, герой розриває кайдани і утікає на волю. Мелодія обривається на словах: «... Утікає на вольную волю».

Звучання мелодії пісні підсилює нам розуміння переживань героя, які призводять його до рішучих дій.

Потяг до рідної Батьківщини – перемагає кайдани.

Література

1. Бахмет І.М. Музичне оформлення клубних заходів : метод. вказівки / І.М. Бахмет. – М., 1982.
2. Власов Є. Музика у виставі / Євген Власов. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2001.
3. Думи мої : укр. нар. пісня / оброб. О. Мінківського // Грай, моя бандуро! / упоряд. О. Мінківський. – Київ, 1968. – С. 58 – 64.
4. Йшли корови із діброви : укр. нар. пісня / оброб. С. Баштана // Опришко М. Школа гри на бандурі / М. Опришко; заг. ред. А. Омельченко. – Київ, 1967. – С. 45 – 48.
5. Їхав козак за Дунай : укр. нар. пісня // Пед. репертуар бандуриста : вип. 1 / упоряд. та перекладення А. Омельченка. – Київ, 1967. – С. 41 – 43.
6. Козюренко Ю.І. Основи звукорежисури в театрі : навч. посіб. для театр. навч. закл. / Ю. І. Козюренко. – М. : Мистецтво, 1975. – 248 с.
7. Козюренко Ю.І. Музичне оформлення вистави / Ю. І. Козюренко. – М. : Рад. Росія, 1979.
8. Марголін Л.М. Музика в театральному видовищі / Л. М. Марголін. — М. : Рад. Росія, 1981.
9. Фількевич Г. Співдружність муз. театр-музика-кіно / Г. Фількевич. – К.: Віпол, 2005. – 76 с.
10. Шевченко Т.Г. Невольник // Шевченко Т.Г. Кобзар / Тарас Шевченко. – Київ, 1971. – С.225-241.

МАЗУН НАДІЯ РОМАНІВНА

(Теребовлянський коледж культури і мистецтв)

Мазун Надія Романівна народилася 20.07.1955 р. в с. Золотники Теребовлянського р-ну Тернопільської обл.

Закінчила філологічний факультет Дрогобицького державного педагогічного інституту ім. І.Франка (1978).

Працювала вчителем української мови та літератури у Струсівській середній загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів.

З 1982 року – викладач філологічних дисциплін Теребовлянського вищого училища культури (зараз коледж культури і мистецтв). Виконувала обов'язки куратора навчальної групи, 23 роки очолювала обласне методичне об'єднання викладачів української мови та літератури навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації Тернопільської області.

Неодноразово була членом акредитаційної комісії Міністерства освіти України, членом обласної атестаційної комісії викладачів навчальних закладів І-ІІ р. а., обласних конкурсів та олімпіад з української мови та літератури.

У даний час очолює предметно – циклову комісію викладачів філологічних дисциплін коледжу.

Йй присвоєно категорію керівника кафедр і центрів українознавства Як учасник науково-практичних конференцій є автором багатьох проектів впровадження інноваційних форм та методів навчання з питань підвищення ефективності проблемного навчання.

Нагороджена. Грамотами Міністерства освіти України, знаком «А.С. Макаренко». Відмінник освіти України, старший викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

1. Мазун Н.Р. Збірник «Оркестрове свічадо». /Мазун Н.Р./ Літературний редактор, Тернопіль, 2012.

2. Мазун Н.Р. Іван Світличний : наперекір заборонам / Мазун Н.Р. // Науковий вісник інноваційних технологій : наук.- метод. вид.: за матеріалами Міжнар. наук, практ. конф. «Теорія та практика стратегічного інноваційного розвитку освіти і науки регіону»: №2(3) 2013. – Кіровоград, 2013. – С. 96-101.

3. Мазун Н.Р. Про сад Іванни Блажкевич та Оксани Сенатович / Мазун Н.Р. // Науковий вісник інноваційних технологій : наук. Метод. Вид.: за матеріалами II Міжнар. наук, практ. конф. «Інноваційні підходи до науки XXI сторіччя : №2(3) 2013. – Кіровоград, 2013. – С.196-199.

4. Мазун Н.Р. Окремі аспекти формування світогляду на заняттях української літератури / Мазун Н.Р. // Сучасна наука: теорія і практика : матер. VI Всеукр. наук.- практ. заоч. конф. 28 -29 лист. 2014 р. – Запоріжжя, 2014. – С.190-194.

5. Мазун Н.Р. Тереховлянське вище училище культури. Інформаційне видання, присвячене 75-річчю від часу заснування Тереховлянського вищого училища культури / Мазун Н.Р. // Предм. цикл. ком. філолог, дисц., Тернопіль, редакція газети «Підручники і посібники», 2015.

6. Мазун Н.Р. Участь у Міжнародній науково-практичній конференції «Мова у світлі класичної спадщини та сучасних парадигм» м. Львів 8-9 березня 2019 р. Тема статті «Українська література і формування світогляду студентської молоді».

7. Участь у Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку філологічних наук у XXI столітті» (м. Одеса 22-23 березня 2019 р.) Тема статті «Про умови активізації творчої діяльності на заняттях з української літератури».

Надія МАЗУН (м. Тереховля)

УМОВИ НАБУТТЯ ОСОБИСТІСНОГО ЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

Слово є засобом доступу до єдиної інформаційної бази людини, у якій зберігаються продукти переробки перцептивного, когнітивного й ефективного досвіду, воно робить доступним для людини певний умовно – дискретний фрагмент індивідуальної картини світу.

Оскільки думка є невід’ємною від мозку, який мислить (В.Гумбольдт, О.Потебня), зміст тексту має аналізуватися з урахуванням моделі його сприймання читачами, у свідомості яких цей текст інтерпретується. Відповідно, «поза суб’єктом (автором або реципієнтом) текст ... позбавлений змісту.

Сприймання та відтворення дійсності відбувається в умовах навчального процесу: урок, заняття, читання, власний аналіз. Таким чином молода людина (в даному випадку студенти) прагне осягти феномен творчості, зокрема словесної, пізнати її принципи, закони та закономірності.

Умова захоочення, зацікавленості починається із сприймання літератури студентами (започаткованої ще у школі) як виду мислення на рівні з живописом, графікою, музикою, кіно, театром, балетом.

У процесі читання молода людина замислено шукає своє те, що хоче, може, і прагне побачити, відчувати, зрозуміти. Власне прочитання та аналіз прочитаного, часто сприймається як активний, невід’ємний засіб для їх використання у майбутньому: пісні на слова українських поетів, фольклорні твори, драматичні твори, проза, – усе це може знайти місце у майбутніх сценаріях, літературних композиціях, виступах, у масових заходах, які будуть проводити у майбутньому.

Тому, враховуючи переорієнтування освітньої системи на розвиток особистісної сфери студента, обов’язкового врахування в модулюванні курсу освоєння ним наук, особливо дисциплін»

Українська мова», «Українська література», а також допоміжних дисциплін, значно зросла роль не тільки педагога, а й самого студента. Його ж ставлення до своєї майбутньої професії повинно виконувати умови запиту та інтересу до неї.

Можливість викладача моделювати навчальний курс відповідно до власних методичних поглядів, вводячи поглиблену методика вивчення, поглиблюючий матеріал на спеціалізація «Бібліотечна справа», «Видовищно-театралізовані заходи», значно зростає і обсяг самостійної навчальної діяльності, урізноманітнюються їх форми. Вони передбачені з кожної дисципліни (кількість годин) у навчальному плані, а спосіб, рекомендації, форми їх засвоєння наведені за темами у робочій навчальній програмі потематично з рекомендованою літературою.

Велику роль у процесі професійної зорієнтованості студентів, у набутті ними чіткіших уявлень про майбутній фах, його специфіку та професіограму спеціаліста з цього фаху, у закладенні основ найголовніших фахових навичок відіграє й керована та спрямована викладачем – філологом умова самостійної творчої роботи (науково-дослідницька діяльність, опрацювання додаткової літератури, підготовка проектів, написання сценаріїв масових заходів, участь у різних концертах, виставках, конкурсах, олімпіадах).

Тому вивчення української літератури як дисципліни передбачає розширення обріїв філологічного та загальногуманітарного мислення студентів. А озброєння їх методикою здійснення аналізу художнього твору за складнішими схемами, вивчення літературних явищ у щонайширшому світоглядно-філософському та культурологічному контексті доби, в зіставленні з типологічно спорідненими явищами світової та національної культури, зі світовим літературним процесом.

Заняття літератури й умова мислетворення студента. Індивідуальна мовна картина світу, а тому крізь призму індивідуальної свідомості відображає досвід народу, своєрідність його бачення. Об'єм мовної картини світу індивіда залежить від того, наскільки багатий його концептуальний і емоційний світ. А тому, як зазначає Л. Лисичено, «питання про формування мовної картини світу людини виступає як питання про її духовний світ».

Часова відстороненість від описуваних подій кожного твору дає можливість читачеві зрозуміти істину слова письменника. «Енергія слова» (М. Ільницький) Р. Іваничука здатна змінювати плин часу : згущувати, концентруючи глибину «віків невтомних» (Леся Українка) у гострій метафорі, зміщувати часові шари, аби у вирі епох ви кристалізувати ідею – філософську, національну.

У Романа Іваничука не існує двох світів – реального і явного, а лише єдиний простір, кожен символ у ньому має відповідника в житті, і дійсність у творі стає символом.

Збагачуючись символами як образом, студенти тут же мають час для роздуму : «Людиноцентристський» світогляд Р. Іваничука «Війна і сатанинська печать : минуле і дійсність» «смерть панує, і вона – від ворога».

Таким чином студенти осмислюють відкриті й усвідомлені ними на занятті ідеї : вони запитують, інтерпретують, застосовують і сперечаються, дискутують, змінюють та поширюють набуті знання у спосіб власних літературно – творчих спроб.

Роль символічних передвісників характерна для творів О. Кобилянської «Земля» «У неділю рано зілля копала». Перегукуються з поезикою. Творів бельгійського символіста М. Метерлінка. Ідею непередвизначеності життя людини силами долі й поглиблену психологічну характеристику персонажів Кобилянська увиразнила епіграфом, узятим з твору норвезького письменника Йонаса Лі : «Навкруг нас якась безодня, що її вирила доля, але тут, у наших серцях, вона найглибша».

Основну увагу зосереджуємо на психологічне вмотивування поведінки персонажів, розкритті їхніх думок, переживань. І переживаємо : «Деталь і психологічна індивідуальність персонажів у творі», «Погляд Сави як щось земне і несупокійне», «Сюжет і рух зовнішньої дії». А також зосередженість на складанні подієвого плану творів.

Знайомлячись з творчістю, роздумуємо над словами Д. Дроздовського : «Істинна правда : Тичину можна було сповна розгледіти лише після того, як імперія впала. Погляд на «Перемагають і жить» «звільнився від ідеологічних нашарувань, набуваючи рис естетизму».

Критики слушно вважають, що після перших збірок, які засвідчили прихід до літератури таланту світового рівня, Тичина – поет пережив глибоку духовну кризу, борючись із власним талантом, намагаючись пристосувати його до тогочасних драматичних умов тоталітарного режиму.

У цьому – трагедія митця. Але могутній талант Тичини відроджується під час патріотичного підйому за часів Другої світової війни, його творчість свідчить про те, що його сила здатна наповнити самого поета пошуком вищих сенсів. Який зміст цієї сили автора творів «Матері забудь не можу», «Я утверждаюсь», «Весна», поема «Похорон друга»? Схована сила творця здатна вибудувати власний космос і наповнити його пошуком причин людських страждань і болю. Замислюємося над:

- у чому зміст майстерності форми поеми «Похорон друга»;
- зіставлення фактів історичних з поетичними образами;
- написати рецензію дослідження на твори П.Тичини;
- як розуміємо справу перемоги над...;
- епізоди і філософські роздуми у творі про смерть і безсмертя;
- формулювання основної думки поеми.

Основна роль у цьому процесі належить міркуванню – аргументації та володіння відповідним типом мовлення є необхідною передумовою переконливості всіх тверджень студента при відповіді. Варто вміти використати як індуктивний метод (хід думки від часткового до загального), так і дедуктивний (від загального до часткового). У системі доказів можна і потрібно використовувати посилення на думки відомих літературознавців, вчених – філологів, письменників, критиків. Усі ці посилення мають бути доречними, а цитування – помірним. Власну думку – підкріплювати прикладами. Тут потрібно використати уривки тексту, вимови самого автора про твір, авторитетні думки читачів, перегук з іншими визначними мистецькими доробками.

Провідну роль тут відіграє спілкування і взаємообмін думками. Пошукові методи під час вивчення літературних творів мають успіх, якщо:

- провести (проводити) аналіз художнього твору з використанням знань з інших гуманітарних галузей – філософія, естетика, історія, мистецтвознавство, історія вітчизняної культури, народознавство;
- бесіда за Сократом (студенти ставлять уособлені питання і шукають шляхи їх розв'язання);
- ділова гра (відтворюється поведінка і робота окремих працівників: викладач, редактора, журналіста, перекладача);
- дискусія (висловлюються різні погляди під час обговорення складної проблеми і пошуку істини);
- мікродискусії (те саме, лише з мінімальною кількістю диспутантів);
- творча лабораторія (учасники мікрогрупи подають свої творчі здобутки: власні вірші, міні-твори, новели, сценарії);
- проблемний семінар (студенти доходять істини, пройшовши шлях суперечок і дискусій, застосовуючи форми групової роботи).

Такі та інші методи виробляють у студентів відповідальність за свою ділянку роботи, що їй пригодиться у майбутній трудовій діяльності. Скорочується процес адаптації молодого спеціаліста до нового середовища праці.

Література

1. Дзюба І. «Перший розум наш...» / Копач О. Хрестоматія з нової української літератури доля шкіл і курсів літературознавства. 2-ге вид., доп. – Л., 1993.
2. Жулинський М. Революція в літературознавстві, або чи може філологічна наука змінити світ? // Укр. мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2006. – № 7-8.
3. Котій Л. Творчість письменників рідного краю у формуванні пізнавальних інтересів та національно – патріотичного виховання // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2017. 34-36.
4. Кучеренко Н. Педагогічні ідеї І.С. Нечуя – Левицького // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2008. № 32.
5. Ільницький М. Людина в історії // Жовтень. – №2.
6. Нечуй – Левицький І. Світогляд українського народу, К., 2006.
7. Потурнак В. Пізнай в собі людину // Українська мова та література. – 2008. – №37.
8. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2 Т. – К., 1973.
9. Сковорода Г. Твори у 2 Т. К.: Обереги, 2005.